СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 227. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 30 вересня 1933. — VOL. XLI. No. 227. Jersey City, N. J., Saturday, September 30, 1933. THREE CENTS.

ҐРІН ЗА 30-ГОДИННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, заповідає, що промислові кодекси мусять бути справлені в той спосіб, що треба завести пять-дневний тиждень праці з 6-годинною денною працею. Якщо це не станеться добровільно, то робітництво буде домагатися того від конгресу.

Без такої зміни, каже Ґрін, не буде дійсного поліпшення економічного положення краю й успіху „Найри".

ЧУЖІ ГОСТІ ВІДВІДУЮТЬ УКРАЇНСЬКИЙ ПАВІЛЬОН.

ШІКАҐО. — У звязку з Тижнем Української Гостинности відвідують Український Павільон багато визначних чужинців. Між іншими звидіди павільон шікаґовський ірляндський консуль, п. Д. Ґ. Мек Ґрат, ґенеральний консуль Чехословацької републики, п. Ярослав Сметанка, та багато визначних урядовців міських і суддів міста Шікаґа, як теж урядовців офіціяльних чужоземних представництв.

ХОЧУТЬ НАБУТИ УКРАЇНСЬКІ МАПИ.

ШІКАҐО. — Університет Мінесоти звернувся до Української Виставової Корпорації з проханням передати йому мапи України, випрацювані подебрадською Академією. Тих мап просив теж і музей імени Розенвальда в Шікаґо. Та Виставова Корпорація змушена відмовити тим просьбам, бо ті мапи призначні для вжитку американських Українців, бо за їх гроші їх куплено. Всіх тих мап є коло десятка і кожда з них освітлює нашу українську територію під якимсь іншим оглядом, а цілість дає повний наглядний стан цілої України.

НОВІ ПЛЯНИ РУЗВЕЛТА.

ВАШИНҐТОН. — Заповідають, що президент Рузвелт має в резерві ще ріжні пляни щодо відбудови краю. В найближчім тижні надіються почути від нього щось дуже важного в справі стабілізації валюти і поширення кредитів.

НАГОРОДИ ЗА РЕКЛЯМУ.

ҐРЕНД РЕПІДС (Мішіґен). — З конкурсу фірми „Беркі енд Ґей Компані" виходить, що та фірма платила тисячі долярів ріжним паням з т. зв. високого товариства за те, що вони давали вживати своїх імен для реклями товарів компанії. Між тими іменами є й імя міссис Рузвелт, жінки президента, якій виплачено з того титулу $1,000. Запитана про це, міссис Рузвелт відповіла, що не пригадує собі, чи і скільки вона одержала, але одне певне: що вона того роду гроші для себе не задержує, а відступає на добродійні ціли.

АДВОКАТИ І РЕКЕТІРСТВО.

ВАШИНҐТОН. — Ґенеральний прокуратор Комінґс подав до відома адвокатам, що федеральний уряд розпочав слідство проти таких адвокатів, котрі надуживають своєї професії і допомагають злочинству. Прокуратор каже, що тут мова про адвокатів, котрі дораджують злочинцеви, як поповнювати злочин і як треба поступати, щоби не бути караним, навіть у випадку схоплення. Це відноситься головно до таких злочинів, як викрадення і вимушування.

ЩО СТАЛОСЯ З АДВОКАТУРОЮ? — ПИТАЄ СВЯЩЕНИК НА ПРОПОВИДІ.

НЮ ЙОРК. — Католицькі адвокати, зорґанізовані в „Ґілд оф Кетолик Лоерс", вислухали „Червоної Служби Божої" названої так від червоних священичих риз, а підчас неї наслухалися гострих слів, виголошених проповідником о. Блейкелі.

Проповідник підкреслив, що нарід дивиться тепер на адвокатів як на оборонців майна, а не людини. Адвокати були колись батьками Американської Деклярації Незалежности й американської конституції, свободи, а тепер є оборонцями тростів, ютілітіс. Нарід глядить тепер на них як на тих, що не дбають про загальне добро, а тільки про дивиденди і про підвищення належитостей за електрику і ґаз, і то в часі загальної нужди. Адвокати стали тепер теж знаряддям скорумпованих політиканів і корпорацій, котрі є ще гіршими від політиканів.

СТРАЙКИ В ФОРДОВИХ ЗАВОДАХ.

ЕДЖВОТЕР (Ню Джерзи). — Сюди прибули понад тисяч страйкарів, що відмовилися працювати у заводах Форда в Честер, Пенсилвенії, домагаючися підвишки платні. Страйкуючі твердять, що їх заробіток виносить тепер $16 тижнево. Тепер вони хочуть намовити до страйку робітників фабрики Форда в Еджвотер. Це почасти вже вдалося.

По тім хочуть страйкуючі вдатися до Дітройт і там розпочати аґітацію за страйк у головнім заводі Форда. Домагаються юнізації працюючих у Форда й підвищення платні.

НА КУБІ ХАОС.

ГАВАНА. — Уряд, покликаний до влади молодими студентами-революціонерами, мусить боротися з великою опозицією з боку війська, поліції й ріжних повстанців а далі з бандитизмом.

ПОВІДОМЛЕННЯ

ДЛЯ ВП. ВІДДІЛОВИХ СЕКРЕТАРІВ У. Н. СОЮЗА В СПРАВІ ВИНАГОРОДИ СОЮЗОВИХ ЛІКАРІВ.

Як відомо, згідно з ухвалою 18-тої конвенції з травня і з ухвалою головного уряду У. Н. Союза з липня 1933 р., У. Н. Союз покриває тепер видатки, получені з лікарськими оглядинами кождого нового кандидата на члена У. Н. Союза. Щоби головна канцелярія могла висилати належитість за лікарські оглядини кождого нового члена дотичному лікареви, якого відділ чи відділи вибрали у своїй місцевости Союзовим лікарем, то відділові секретарі повинні поступати в такий спосіб:

Кождий відділовий секретар є обовязаний дістати від Союзового лікаря рахунок за кандидата чи кандидатів на членів У. Н. Союза, які піддаватимуться лікарським оглядинам на протязі одного місяця, і той рахунок присилати разом з розметом кождого місяця до головної канцелярії.

На підставі присланого відділовим секретарем рахунку лікаря У. Н. Союз висилатиме дотичному лікареви належну суму кождого місяця.

Такий рахунок (bill) мусить бути виставлений самим лікарем, а не відділовим секретарем, і на ньому лікар повинен подати завсіди імя і назвище члена, якого він оглядав, та квоту винагороди, умовлену з дотичним відділом чи відділами.

Згаданий рахунок за тих усіх членів, які вступили до У. Н. Союза на протязі липня, серпня і вересня, треба прислати з наступним розметом.

Набудуче такий рахунок треба присилати кождого місяця.

Д. Галичин,
гол. рек. секретар.

АРЕШТУВАННЯ ПРОВІДНИКІВ КПП.

Як повідомляє польська преса, варшавська політична поліція арештувала 11 визначних членів центральних комуністичних організацій в Польщі. Між іншими арештовано чільного провідника КПП (Комуністичної Партії Польщі), Альфреда Лямпе, виделегованого управою Комінтерну. Він керував роботою партії в цілій Польщі і приготовляв масові комуністичні виступи. Лямпе від довшого часу відгравав у партії одну з визначних роль, був членом польської секції Комінтерну і кілька разів представником польської комуністичної партії на міжнародніх конґресах і конференціях.

Слідча влада ствердила, що всі арештовані брали від партії пенсії, залежно від виконуваних функцій, хоча велику ролю при тім грали особисті погляди. З місячного буджету КПП виходить, що сам центральний комітет з виділом зуживав на пенсії для себе 50 тисяч зл., а на орґанізаційну роботу в цілій Польщі визначено 13 тисяч зл. Тим пояснюється, що платні службовці КПП могли собі позволити на вигідне життя, дорогі вбрання, великі мешкання і т. п. Пенсія і ріжні додатки, які діставав Лямпе, перевищали 1,000 зл. місячно.

КАТАСТРОФА КАРНОГО ПОТЯГУ.

Біля Тули розбився залізничий потяг, що віз карний відділ до Орла, де вибухли великі заворушення на харчовому підкладі. На основі приватних вісток при катастрофі згинули 10 чекістів і багато тяжко потовклися.

РОБІТНИКИ ВЕДУТЬ КОПАЛЬНЮ НАФТИ.

В Майдані коло Надвірної ґрупа 15 робітників з Борислава видержавила копальню нафти „Нова сила". Розпочали будову нового закопу. Провідником підприємства є Марко Климко з Борислава.

NRA MEMBER U.S. WE DO OUR PART

ЗЇЗД БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ УДРУГЕ ВІДЛОЖИЛИ.

Мав він відбутися з весною, а відложили його на вересень. Та тепер організаційний комітет союза большевицьких письмеників, хоч ствердив зріст літературної продукції всіх народів СРСР, мусів рівночасно признати, що зїзд не приготований, як ялося, технічно ні програмово і тому відложили його на травень 1934 р.

ВТОПИВСЯ, РАТУЮЧИ СИНА.

В Камені над Вілією перебували на феріях батько і син Лесіні й одного дня вибралися до купелі. Підчас плавання 16-літній син Адам почав тонути, а тоді з помічю намагався прийти йому батько і кинувся його ратувати. Вже недалеко від берега опустили його сили, і заки приявні на березі встигли прийти їм з помічю, батько і син утонули.

ЗАМЕРЗЛИ 7 ТУРИСТІВ.

Із Курмає вибралися на Монблян 7 італійських туристів. Три дні блукали вони між італійськими узбічами і шпилем гори, аж вкінці 5 із них не мали вже сили вернутися до схоронища. Два туристи вернулися до схоронища у Вальо. Забрали харчі та вибралися по товаришів. Коли після двох днів ніхто не вертався, вислали ратункову виправу. Вона знайшла всіх 7 туристів замерзлих. Температура в горах була тоді 35 степенів нижче зера.

80 ТИСЯЧ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

„Дер Ноє Форвертс" приніс статистичні вістки про концентраційні табори в Німеччині. Показується, що в 65 таборах знаходиться 45 тисяч інтернованих. Загальне число політичних вязнів у Німеччині доходить до 80 тисяч. Найбільші концентраційні табори знаходяться в Оранієнбургу (Бранденбурґія) з 2,000 інтернованих, і положений в нездоровій багнистій околиці табор у Дахав, на північ від Мінхену, 3,500 інтернованих.

ЗБІЖЕВІ СКЛАДИ ГОРЯТЬ.

На основі інформацій заграничної преси на Радянській Україні горять збіжеві склади, причому в київській та сумежних округах ті пожежі приймають епідемічний характер. Нема сумніву, що це організовані терористичні акти, спрямовані проти радянського режиму.

У звязку з тим радянська влада мобілізує карні експедиції під командою членів ДПУ. Деякі відділи виїхали вже в край, безпощадно розстрілюючи робітників і селян, яких підозрівають у саботажах.

ПЯТЬ СВИНЕЙ ЗА ОДНОГО ПРОГУЛЬКОВЦЯ.

З Варшави виїхав перед кількома днями перший туристичний потяг до Австрії. Прогулька зорганізована на основі підписаної недавно торговельної умови, а саме за кожного польського прогульковця до Австрії Польща може вивезти пять безрог. А що прогульковим потягом виїхали 500 осіб, то Польща може вислати до Австрії 2,500 безрог живої ваги. Зачувати, що вибирається вже другий туристичний потяг, за яким поїдуть свині.

ЗВАЛИ ПІСКУ ЗАСИПАЛИ ХЛОПЦЯ.

В Пустомитах, пов. Львів, трапився цими днями жахливий випадок смерти. В місцевій пісківні, під високою стіною, бавився 9-літній хлопець Тома Міка. В одній хвилині, правдоподібно внаслідок підмулення, обірвалася стіна і засипала хлопчину. Заки робітники розкопали пісок, знайшли вже тільки холодний труп дитини, що згинула внаслідок удушення.

ФАЛЬШІВНИКИ ГРОШЕЙ.

Поліція викрила в хаті Авр. Шнайдера в Немирові фабрику фальшивих грошей. Арештували фальшивників грошей Авр. Лащовера й Дав. Зельцера зі Львова. Рівночасно у Львові арештували Лейзора Вінклєра, в якого знайшли 61 фальшивих однозлотівок, і сторожа дому при вул. Замарстинівській ч. 23, Мих. Дзєдзіца, який переховував фальшиві гроші.

ЕКЗЕКУТОРИ ОПЕЧАТУЮТЬ СТОДОЛИ.

„Зельони Штандар" повідомляє про незвичайну безоглядність податкових екзекуторів у стопницькому повіті (коло Келець). За податкові заглегости, часто дуже малі, запечатують цілі стодоли зі збіжем. В селі Жабно кілька господарів не можуть дістатися до власної стодоли, щоби продати збіже на податок, бо вони зі всіх боків опечатані.

ВОРОЖИЙ НАСТРІЙ СЕЛЯНСТВА ПРОТИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ЗРОСТАЄ

ЗИМОЮ НАСЕЛЕННЯ БУДЕ ТЯЖКО ГОЛОДУВАТИ. МІЛІОНИ ПУДІВ ОДІБРАНОГО ВІД СЕЛЯНСТВА ЗБІЖА ГНИЮТЬ.

ЛОНДОН (Англія). — Кореспондент ґазети „Дейлі Мейл" подає, що настрій селянства в Радянщині проти комуністичної влади все зростає. Селянські саботажі та заворушення прибирають все більше зорганізовані форми, що дуже непокоїть радянську владу. Представник одного з великих европейських тростів, котрий веде справи з большевиками, щойно вернувся з Радянщини й запевняє, що в осени там треба надіятися поважних подій. Запасів збіжа з цьогорічного врожаю вистарчить населенню лише до кінця жовтня.

Радянська влада також затривожена тим, що все частіше трапляються нещасливі випадки в авіяції. Влада не сумнівається, що ці „нещасливі випадки" є наслідком саботажу та терору збоку ворогів комуністичної влади. Тому після кождої катастрофи чекісти шукають „члочинців" і масово арештують людей та розстрілюють підозрілих.

Московська газета „Правда" подає відомости про нечуване марнування збіжа, відібраного від селянства. Так, наприклад, газета розповідає, що багато тисяч ваґонів, навантажених зерном, стоять тепер на ріжних стаціях залізниць, на пароходних пристанях. Десятки тисяч вагонів стоять нерухомо, а особливо на залізницях України, північного Кавказу, Уралу й т. д. Зерно у вагонах пріє й плісніє. Під Катеринодаром, на Кубанщині, зібрано 16,000 ваґонів зерна. Там же багато зерна знаходиться зваленим у міхи під дощем і воно вже почало горіти від пріння й проростати.

Такесаме явище й на Поволжу, де по зсипних пунктах величезні міхи зерна, змішані з землею, затоптуються в багнюку. Коли яке зерно знаходиться під дахами, як правило, дахи протікають і зерно підмокає. Кореспонденти „Правди" розповідають про величезні міхи зерна, яке вже почало не лише кільчитися, але й проростати. Сотки міліонів пудів зерна, відібрано від голодного селянства, за свідченням самої большевицької газети, органу центрального комітету партії, вже загинули. „Правда" вимагає тяжкого покарання саботажників і злочинців, але тим збіже не буде вратоване.

БОЛЬЩЕВИКИ ГОТОВІ ПЛАТИТИ ЦАРСЬКІ БОРГИ.

ПАРИЖ (Франція). — Радикальна преса подає, що підчас перебування Еріота в Москві радянський уряд запевнив його, що Росія готова заплатити Франції частину царських боргів, щоб лише відновити царсько-французький військовий союз.

ФРАНЦІЯ ВІДКИНУЛА НІМЕЦЬКІ ПЛЯНИ РОЗЗБРОЄННЯ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Тут відбулося побачення між французьким і німецьким міністром справ закордонних. На цьому побаченню обговорювано справу німецьких домагань, які будуть виставлені на міжнародній конференції в справі роззброєння. Німецький плян роззброєння зводиться до збільшення німецької армії й до дозволу Німеччині тримати в себе певну скількість, як зразки, забороненої Версайським миром зброї, як, наприклад, боєві літаки, тенки, важку артилєрію.

Французький міністер рішучо відкинув усі пляни Німеччини й порадив німецькому міністрови поїхати до Берліна за новими інструкціями, щоб не розбити конференції в справі роззброєння. Сподіваються, що німецький міністер повернеться в Женеву 9 жовтня, на початок праць комісій конференції, з відповіддю свого уряду.

ПІДКРЕСЛЕННЯ ФРАНЦУСЬКО-АНГЛІЙСЬКОЇ ДРУЖБИ.

ПАРИЖ (Франція). — На відкриттю памятника жертвам катастрофи англійського кермовика Р-101 у Франції будуть говорити французький премієр Деляріє та британський премієр Мек Донелд. У своїх промовах вони підкреслять французько-англійську приязнь, яка все більше зростає.

Памятник буде поставлений за жертви зібрані серед Англійців та Французів. Виступови двох премієрів на передодні конференції в справі роззброєння надають велике політичне значіння.

ХОЧУТЬ ЗРОБИТИ ГУВЕРА ОПІКУНОМ НІМЕЦЬКИХ ЖИДІВ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Голяндці хочуть поставити в Лізі Націй домагання, щоб зорганізовано комісію Ліґи Націй для допомоги німецьким Жидам яким доводиться лишати Німеччину. На чоло такої комісії Голяндці думають порадити запросити бувшого президента Злучених Держав, Герберта Гувера.

ЯПОНІЯ ЗБРОЇТЬСЯ ПРОТИ РОСІЇ.

ТОКІО (Японія). — Полковник Сузукі, один з найактивніших членів японського ґенерального штабу, заявив, що Японія має збільшити свою армію тому, що Росія тепер має величезну армію. Супроти такої армії Японія має значно побільшити свої морські, сухопутні та повітроплавні сили.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРОБЛЄМА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОВОДУ

Старокраєве „Діло" далі приносить цілу низку дискусійних голосів на тему потреби створення Всеукраїнського Національного Проводу. Дискусія та стає тимбільш актуальною, що ведеться її в часі всенаціональної катастрофи, коли до боротьби з наступом Москви на Україну треба зорганізувати цілу націю, всіх Українців цілого світа.

Займаючися тою справою, приходять усі до переконання, що є ціла низка справ загальної ваги, щодо яких повинні підпорядкувати себе всі українські партії одному проводови, який би займався переведенням тих справ у життя і який репрезентував би український нарід на міжнароднім форумі.

Кождий, хто визнається на нашім політичнім життю, здає собі добре справу з того, як тяжко ту справу перевести. Але, як читаємо в однім з голосів, прийшов такий час, що треба зрозуміти, що смішно й злочинно „змагатися тут за те, хто має бути на Україні, президент, монарх чи диктатор, коли сама земля українська усувається нам зпід ніг, коли голодний нарід український потребує передовсім визволення його від фізичної смерти, якщо яканебудь українська влада хоче взагалі мати „підданих".

Треба проводу одного, підноситься далі, щоби вийти з хаосу датків на громадські цілі й з хаосу цілей, що потребують грошей. Бо „не можна безконечно шарпати громадянство й нарід і збирати сьогодні на безробітних, завтра на будову театру, післязавтра на українських інвалідів, а в чергові дні на „Просвіту", „Рідну Школу", на письменників, на пресовий фонд і т. д."

Оте все розуміємо добре й ми тут в Америці. І тут ми вже теж нераз підносили потребу складення одного національного буджету, який покривав би всі видатки на всі народні цілі. Тоді можнаб завести один національний податок на покриття того буджету і тоді була би певність, що є хтось, що дбає про цілість українських національних потреб; але й до цього треба такого авторитету як Всеукраїнський Провід котрий мав би спроможність такий буджет скласти і заставити загал його приняти.

Підносять далі, що треба одного всеукраїнського проводу, фінансово забезпеченого нацією, для переведення в життя певних всенаціональних цілей. Та треба такого проводу, який відповідав би за виконання тої роботи, що звязана з тими цілями, бо тепер така ситуація, що „ніхто перед ніким не відповідає". Тому нема кому і кого потягнути до відповідальности за невиконання того всього. І тому треба зарадити.

КАРТИНА З ОРҐАНІЧНОЇ РОБОТИ В РІДНІМ КРАЮ

(Оригінальний допис до „Свободи").

I.

Писатиму знову про одну анкету в однім малім містечку, в Гвіздци. Але таких анкет відбувається в Ґаличині сотки й тому опис одного з таких зборів є безумовно характеристичний для всіх таких анкет. Цеж образець праці, названої великим Масариком **„маля праце"**, на котрій опирається будучність кождого, хочби і якого великого народу. Без тих малих цеголок, складаних одна до другої звичайними народніми діячами, не можна собі навіть уявити, щоби могла станути колись велика палата нашої самостійної держави. І тому зрозуміємо, чому й кожда така „маля праце" „вороженькам" не понутру і вони, де лише можуть і як лише можуть, такій „дрібній" народній роботі перешкаджають.

Я заїхав до того, 20 кільометрів від Коломиї віддаленого містечка, Гвіздця, на вакації до мого шваґра-селянина.

Гвоздець лежить між двома лісами: з одного боку ліс, а за ним лани барона Гороха, з другого „діброва" та сильно задовжені лани княжни Пузини. Горох — це зарозумілий аристократ. Робітник на лані, чи в лісі, мусить перед ним без шапки стояти, бо інакше бє його в лице, за що йому таки зараз дає 5 злотих. Бо за саму роботу платить йому денно лиш один злотий (на власнім харчі робітника). А сьогодня платять тут за одного доляра 6 злотих і 40 ґрошів.

Княжна Пузина платить таксамо. Це дуже побожна пані, але для своїх офіціялістів немилосердна: за щонебудь викидає з хати з жінкою і з дітьми. Пок. Пузина був прихильний до українського руху і дарував цеглу на будову Народнього Дому в Гвіздци.

Бачучи, що в неділю пополудни сунуть люди до Народнього Дому, посунув і я за ними. Відбувалася там анкета в справі „Рідної Школи". Зібралося 123 людей з 14 громад судового гвоздецького повіту. Головою нарад був голова місцевого кружка „Рідної Школи", міщанин.

Перший реферат про ідеольоґію „Рідної Школи" виголосив молодий студент прав, **I. Грицюк,** син селянина з недалекого села Балинець. Він належить до тих нових „націоналістів", котрих орґаном є **„Наш Клич".** Грицюк говорив гарно, хоч заскоро.

Ось короткий зміст його промови:

Щоби будувати будучність, мусить молоде покоління бути письменне і мусить бути виховане в національнім дусі. Родичі йому того духа не защіплять, бо самі темні. І тому мусимо мати свою власну українську школу. В ній мусимо вчити молодь про нашу славну минувшість, про наших борців за волю, бо лише тоді діти будуть знати, що і вони мають стати народніми борцями.

І Українці мали колись шляхту, але вона, шукаючи науки в польських єзуїтських школах, і сама спольщилась, а простий нарід лишила без проводу. Виходило таке, що внук українського патріота князя Озтрожського, Ярема Вишневецький, козаків живцем на паль саджав. На Буковині знову вищі кляси порумунщились і вийшло таке, що тато — Рус, мама — Рус, а Іван Молдаван".

Ми повинні брати собі приклад з Чехів і Поляків, як вони працювали над своїм молодим поколінням. Поляки, що були під московським пануванням, доказували правдивих геройств у веденню **тайних** польських шкіл. Перед війною мали ми в Галичині **3,604** народніх шкіл з українською викладовою мовою, а тепер маємо тільки **681,** і то лише на папері. Тай ще не забуваймо, що школа попри знання має дати і **виховання.** А того чужий учитель не дасть. Тимчасом наших учителів засилають навмисно в корінну Польщу, а тут у нас учать наших дітей головно завзяті польські шовіністки. Лиш українське учительство може виховати гарно і патріотично наші діти, а таке вчительство можемо мати лиш у нашій „Рідній Школі".

Потім промовляв директор канцелярії філії „Рідної Школи" в Коломиї, **Н. Новак,** знаменитий популяризатор і орґанізатор. Ось зміст його промови:

Ми маємо навіть між нашими людьми ворогів „Рідної Школи". Є це темняки, хруні і комуністи. Вони кажуть: нащо маєте платити вкладку до „Рідної Школи"? Щоби пани мали з чого жити? А комуністи, чи там сельроби, додають: щоби підтримати буржуазію?

Але поправді то воно є так: Недавно померший голова „Р. Школи", дир. **Ілля Кокурудз,** жив зі своєї пенсії. Він відступив був свою хату в Дорі (на Гуцульщині) на „Рідну Школу" тай ще учителеви давав 100 злотих місячно. Його заступник у головнім виділі „Рідної Школи", о. мітрат Базяк, і інші виділові мають також свої пенсії.

Голова філії „Рідної Школи" в Коломиї — це адвокат д-р Шипайло. Я є там урядовцем і маю невелику платню, але умер би з жінкою з голоду, якби не мав іще малої платні яко пенсіонований залізничник.

Люди, що дають свої діти до шкіл „Рідної Школи", мусять очевидно платити на удержання вчителів чи вчительок, але це жебрацькі платні, від 30 до 100 злотих, з котрих можуть вижити лише такі мученики, як вони. Крім того наші люди навіть не хотять їм платити за вакації. Значить: гиньте з голоду.

Ми мусимо конче зважати на це, що як дитина не скінчить семиклясової школи, то її не приймуть до ґімназії. Але хлопської дитини не приймуть до семоклясової школи в місті, а кажуть: заложіть собі таку школу самі. І ми таку школу маємо в містечку Печеніжині та в селі Березоні Нижнім, а у Гвіздци не маємо. Тому то ви мусите подумати над цим так, щоби від нового 1934/35 року конче заложити тут при помочі всіх найближчих сіл 7-ми клясову школу. Ви тут ліпше стоїте, ніж люди на Підгірю, то можете лекше таку школу вдержати. А зважте, що ми маємо виховати молоде покоління, котре краще постоялоб за нашу справу, ніж ми стояли в 1919 році.

І тепер ми вже маємо таких селян, що з охотою потерпіли за працю коло „Рідної Школи". Я згадаю хочби лиш про Федя Марусика (Андрія) й інших 23 ґаздів з Сорік, що відсиділи кару по 3 дні. Навмисно не рекурсували і відсиділи спільно в судовім арешті в Гвіздци. Три дні була там справжня читальня, зі співами і промовами. А тепер вони далі працюють для „Рідної Школи".

Дуже важним є, щоби ми в кождій громаді мали т. зв. **„Діточі садки",** котрі є і законом приписані для дітей від 3 до 7 років. Коли самі їх не заложимо, то держава таке **„передшкілля"** заложить на наш кошт. Коломийська філія дасть вам уже відповідні вчительки.

„Рідна Школа" з більше клясами в селі дає нашій дитині дорогу до шкіл середніх, а звідси — до університету і інших високих шкіл. Значить, у цей спосій приготуємо собі нову інтеліґенцію, без котрої ніякий нарід не зможе здобути собі самостійности.

Яке значіння має для народу патріотична інтеліґенція, бачите найліпше на мешкаючім у вашім містечку д-рови Кирилі Трильовськім, котрий, хоч жиє в нужді, вже пятьдесятий рік працює безупинно для народу. Колиб ми не мали таких учителів і провідників, то що ми значилиб, і яка би була наша будучність?

Я вже згадував про дрібну, щоденну народню працю, яку великий Чех Масарик назвав „маля праце". І тут подам вам як приклад такої орґанізаційної праці ось такий факт з чеського життя:

В Чехії жиє дуже багато людей, котрі звуться так як я, то є **„Новак".** Отже ті Новаки заложили для себе цілком окреме товариство, до якого лише самі Новаки можуть належати. Є це товариство самопомочи: воно виробляє посади Новакам, помагає їх дітям удержуватися в школах, дає Новакам обезпечення на старість і навіть кошти похорону за них платить. І я сам зголосився яко член до того товариства, але мене не приняли, бо казали, що я не є Чех.

Я це подаю тут лише яко приклад орґанізаційного хисту у Чехів. Бо чиж і в нас не могли би повстати товариства Грицюків, Івасюків, Анюків і інших? Та покищо пильнуймо ті товариства, які вже маємо і які мають загальний характер та загальне народнє добро яко свою ціль.

Таким саме товариством є й наша „Рідна Школа". Помагаймож їй у виконуванню її завдань. Учім у її школах наші селянські діти так, щоби вони могли перейти до шкіл середніх, а потім і до високих, бо лише в той спосіб зможемо виховати патріотичну інтеліґенцію, котра має станути на чолі у наших визвольних змаганнях.

Рясні оплески покрили ці гарні, зрозумілі і зі щирого серця висказані погляди п. Новака.

Принагідний гість.

(Кінець буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

БОЛЬШЕВИКИ „ЛЕТЯТЬ".

Більше як рік тому бельґійський учений Пікар літав для наукових дослідів майже 11 миль над землею в так звану стратосферу. Московські большевики скрізь хочуть бути першими. Вони створили найліпшу в світі терористичну машину **Чека;** вони найбільші майстри в брехні й обдурюванню людей, найбільші руїнники народнього господарства, найжорстокіші орґанізатори голоду й т. п.

Закортіло їх бути першими й у леті вгору. Збудували бальон, про який цілий рік писали, що це буде чудо радянської техніки, що ніхто такого ніколи не втне в капіталістичних державах і т. п. Дарма, що ідею й способи будови такого бальону вони „позичили" від бальону Пікара.

Нарешті бальон збудували. Прийшли радянські „вчені", радянські достойники, ріжні червоні ексцеленції, зігнали багато партійної шпани, щоби більше врочисто „вчені" комуністи відлетіли на небо. Зібралися кілька сот зіваків, які прийшли подивитися на комуністичне диво.

Музика грає „Боже, царя храні", (вибачте: „інтернаціонал"), „Як славен наш Господь в Сіоні", чи то пак „Марселєзу", ріжуть линви, кричать: Гура! Гура! Наші летять!... А бальон ані руш! Підбігли до нього кілька чекістів з револьверами, штовхнули трохи „саботажника" й він підскочив догори аж... на десять стіп, а потім гримнувся на землю, як „контр-революціонер" від кулі чекіста.

Отак і скінчився „плянетарний лет на небо" комуністів. Так кінчаються в них усі великі та „плянетарні" пляни й затії, але їм щастить дурити інших і закривати правду. А тут усі бачать: не полетів, тай годі. Отже „й туману напустити" не змогли.

МОСКОВСЬКІ „АРІЙЦІ".

Куди кінь з копитом, туди й рак із клішнею. Так і Москалі. Колись була в світі мода на соціялізм і Москалі почали робитися соціялістами, й такими „робленими" соціялістами вони прийшли навіть до влади в бувшій Росії. Потім потягнуло до комунізму тих, що лишилися в Росії, а за кордоном вони почали хвататися за ріжні чужі „ізми". Нарешті в Німеччині прийшов до влади „арійський ізм", гітлєр-ізм, і Москалі вже створили відповідний свій „ізм".

Назвали вони його „Русское Національ - Соціялістіческое Двіженіє", чи по скороченому РОНД. Як і кожна російська орґанізація, РОНД має своїм завданням „спасать єдінство матушкі Рассеї". Очевидно, всі „інородці" мають бути викинені з політичного життя „новой Рассеї", а всі сепаратисти „угроблені".

На чолі берлінського РОНД-а стоять такі „істінно-рускіе люди", як Генрих Пількав (перехрещений у Светозарова), голова й орґанізатор; Клявдія Шульц, дві жінки Портен, Едвард Кошелев, Зайдман, Вільгельм Найпель, Ґергард Рунґе, Лео Адельгайм, Фридрих Ліхенґер, а до них дочеплені такі назвища, коли не псевдоніми, як Судоплатов, Шіманський, Сіянко, Чуднов і інші.

От вам „спасітелі і собіратєлі землі русской!" Зовсім такі, як большевики в Росії та на українських землях.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ЗАГОВОРИВ.

Бувший анґлійський премієр міністрів, Ллойд Джордж, виступив у пресі з доказами, що нової війни в Европі скоро напевно не буде. Ніхто її тепер не хоче й ніхто не вірить у можливість війни.

Але своє писання він закінчує тим, що і „в 1914 році ніхто не вірив, що скоро можлива буде війна". Це таке пророцтво, як казала бабка, що в неї два сини, котрі завжди вгадують, яка погода буде завтра. Кождого вечера один з них каже, що буде дощ, а другий каже, що дощу не буде. Вони такі розумні, що хтось з них завжди вгадає.

Віктор Ракоші.

ОСНОВНИК

У трамваю, яким я звичайно їжджу, зазнайомився я з ріжними людьми. Як і на залізниці, люди в трамваю радо заводять балачку. Незнайомі балакають, наче старі приятелі.

Якосьтут всіла до трамваю пекарка зі своїм незносним сином. Сіли напроти мене й хоч як я тиснувся в кут, хлопчисько вже відразу штуркнув мене ногами. Мама лише всміхнулася.

— То вже така його звичка, та він добра дитина.

— Добра звичка, — повторив я — така звичка в дитини не шкодить, зате колиб так кінь, то не жарти.

Хлопчисько тимчасом став верещати. Хотів моєї палиці, на якій була срібна песяча голова. Я дав йому.

Як побачив, що я так скоро дав йому палицю, став верещати, що не хоче моєї палиці, лише годинника. Я не дав.

— Не кричи, бо той пан відкусить тобі вухо, — вспокоювала його мати, показуючи на мене пальцем.

— Жаль мені, та я не відкушую вух.

Хлопець чув, що я сказав і ще голосніше став верещати.

— Тихо будь, а то пан зїсть тебе!

І знову вказала на мене. Чого вона все покликалася на мене? Чи з усіх пасажирів я найбільше похожий на людоїда? Я чув уже, як і інші мами шептали своїм нечемним дітям: „Бачиш, той пан зїсть насамперед того недоброго хлопця, а потім тебе".

Колиб я хотів був виповнити волю матерей, то до Дамяничевої вулиці мусів би був проковтнути щонайменше шестеро дітей. І щоби діти не боялися мене, я озирнувся навколо та сказав виразно:

— Ні, пані, я не зїм вашої дитини!

Тут один пан обізвався.

— Прошу, пані, звернутися до мене.

І в цюж мить обернувся до пекарчишиного синка, заскреготав зубами та сказав:

— Тепер я зїм тебе! Гам, гам!

Всі діти, що були в возі, розплакалися. Пасажири розсердилися та стали сварити, що розплакав їх потім. Пекарка висіла мерщій та при цьому мимрила під носом: „А щоби мені ніколи не притрапилося сидіти між такими простаками!"

Мій сусід обернувся до мене та сказав сумовито:

— Бачите, це моя заслуга.

Я сказав: матері так люблять свої діти, що в їх серцях нема вже місця для вдячности.

Мій сусід устав і сказав:

— Називаюся Авраам Маєр, я основник.

— Щож ви оснували-

Він зітхнув глибоко:

— То довга історія, довша ніж Андрашієва вулиця.

— А ви висідаєте на її кінці?

— Я ні, та ви певно.

— Можете бути спокійні, я їду аж до міського парку.

— Любий пане, колись я був багатий, а тепер...

І витягнув із кишені мотузок.

— Чи то може шнурок по повисільнику, який, як кажуть, приносить щастя?

— То буде шнурок по повисільнику — після моєї смерти.

— То ви хочете покінчити самогубством?

— Тому я їду до парку. Дійсно сумно переправлятися на той світ трамваєм.

— Вірте мені, пане Маєр, подорож на той світ невесела й четвірнею.

— Цього я ще не пробував... Так то цей мотузок тепер є цілим моїм майном, а колись я був такий багатий, що міг бути основником.

— Щож ви оснували?

— Що я оснував? Я оснував фондацію „Секурітас" із капіталом десять тисяч ґульденів, щоби хорих лікувати, а померших хоронити.

— І ви вложили ті гроші в те товариство?

— Позвольте, хай розповім усе по черзі. Товариство „Секурітас" самособою зворушилося тим дуже. Дало мені диплььом... вибрало мене досмертним почесним головою, дало зготовити мій портрет і медалю з моїм погруддям для членів, які належать до товариства двацять пять літ, а ні разу не потребували причинку титулом недуги.

— А чи ви дали товариству ті гроші?

— Саме хотів я сказати, що грошей я не дав. Я той фонд оснував під умовиною, що цю суму дістане товариство щойно після моєї смерти.

— І замісць умерти багачем, ви гинете живцем?

— Так, я все втратив.

— А що на все скаже товариство „Секурітас"?

— „Секурітас" із мого портрету витерло підпис „Авраам Маєр" і написало „Франц Блюмбавер".

— А медаля?

— Медаля є і далі, одначе зменшили скількість вимаганих літ. Тепер вистарчає вже десятьлітнє здоровля, щоби члена товариства відзначити моєю медалею.

— А почесний диплььом?

— Диплььом я ще маю. Формально я ще почесний голова, бо тієї почести не може мені ніхто відібрати... Від того часу я безперестанно стараюся забагатіти якось, та мені не щастить. Ви бачили тепер у трамваї, як мої найкращі наміри розуміють фальшиво.

— А що ви робите тепер?

— Іду на стрічу мому кінцеви. Я втратив усяку надію. Лишається мені лише смерть.

— Незле було би, колиб ви підіждали ще двацять чотири години. Може прийде вам до голови якась інша думка.

Він задумався. Потім сказав голосом чоловіка, який погоджується із своєю долею:

— Задля вас зроблю це. Та лише під одною умовою.

— Якоюж?

— Що позичите мені пять ґульденів.

Я дав йому гроші. Він із усміхом впустив їх у кишеню.

Чому я не висів на розі вулиці Андрашія?

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головному урядови У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного в сумі $1,000 по моїм чоловіку Івані Котелцеви. Також дякую місцевим урядникам і членам за їх труд, що взяли участь у похороні і відправили тлінні останки на вічний спочинок.

Анастасія Котелець.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

I.

„КРИТИКУВАТИ, АЛЕ ФАКТАМИ І ЗНАННЯМ".

Під таким заголовком написав п. Теодор Федусь в ч. 219 нашого органу критику на мою статтю, поміщену в ч. 195 під заголовком „Самі про себе".

Кождий з нас знає, що добра, конструктивна критика направляє зло. Я вже писав багато разів, що критика є конечна, бо тільки доброю критикою направимо свої власні помилки.

Ніхто з нас не може сказати, що є якась особа на світі, котра в своїм щоденнім життю не робилаб помилок. Ви і я, навіть мій критик, робимо помилки.

Дуже часто ми своїх помилок не бачимо, але інші бачать. В такім випадку треба критики.

Але помилка помилці не рівна. Є помилка, яку ми робимо не хотячи. А є „помилка", яку робимо тільки тому, щоби використати когось, чи навіть цілу громаду, на нашу особисту користь.

Такі одиниці, що роблять „помилки" ради власної користи, є шкідниками для загалу і кождий чесний громадянин повинен виявити їх публично і перестерегти загал перед такими одиницями.

Але п. Федусь в такім випадку зі мною не погоджується. Він цитує слова з моєї статті, де я дорікаю, що Українці „вчера браття і сестри, а нині вороги по самі вуха".

Він каже, що подати назви „соціялістів" і „націоналістів", як воюють проти себе, не значить нічого, бо є ріжні соціялісти й націоналісти. Вказує на націоналістів, які кладуть голови в боротьбі проти Польщі. А закінчує так:

„Не можна глядіти на те все з якогось становища високого судді та давати згори якісь науки, може ще й тим, що жертвою крови, майна й свого інтелекту вже нераз виявили свою любов до рідної землі.

„Не можна про все говорити, на всім визнаватися, все критикувати і все знати краще ніж другий. Зате краще писати в ґазеті про те, що хто робить, як практично він сам розвязує пекучі справи, потреби дня, бо це є цікавіше для загалу, для нас, звичайних робітників. Хай фільософують ті, що мають до того наукове підготування".

Цікаве і потребує відповіди по „пунктах", і звичайною мовою:

1. Я не кажу, що Українці не повинні ділитись на політичні ґрупи, але не повинні ділитись на ворожі ґрупи, так, що „вчера браття і сестри, а нині вороги". Якраз тому, що Українці супроти Українців стають аж ворогами, які не можуть зійтися разом і стати разом до праці, унеможливлює спільну роботу Українців у найважніших загально-національних справах. Через то наші землі розділені аж на чотири части.

2. Це правда, що в нас є ріжні соціялісти і ріжні націоналісти. Але також правда, що в поневолених народів всі крім комуністів, ідуть разом, працюють разом і не киринять одні проти других в загально-національних виступах проти свого ворога-окупанта. А чи можливе це в нас, не говорю вже в старім краю, але тут в Америці?

3. Я ніколи не критикував, не критикую і не думаю критикувати тих молодих українських студентів, або патріотів громадян, що віддали або віддають своє життя в боротьбі проти наших ворогів окупантів. Це мій критик дуже добре розуміє, а чому таке пише, то думаю, що хіба тому, щоби писати.

4. Каже п. Федусь що не можна ставити себе на становищі високого судді та давати згори якісь науки. Це мій критик повинен сказати до себе, бо що є його слова як не „поучення" в ролі „високого судді згори".

5. „Не можна про все говорити, на всім визнаватися, все критикувати і все знати краще ніж другий. І знову „прогибіція", — не можна. Таж ми не в Росії. А зрештою, чи я „про все говорив, на всім визнавався, все критикував, і все знав краще як другий?" Я писав тільки про одні „файти", а на „файтах" ми всі робітники вже добре розуміємось і без „високих наук", бо ми знаємо, що нас „файти" розбили на ворожі табори.

6. „Краще писати в ґазеті про те, що хто робить, про потреби дня, бо це є цікавіше для загалу, для нас, звичайних робітників. Хай фільософують ті, що мають до отго наукове підготування", пише п. Федусь.

Або іншими словами, ми робітники маємо писати і цікавитись тільки потребами дня, а решту лишити ученим фільософам. Приміром, як фільософи зберуть гроші на якусь народню ціль і не скажуть, що з ними сталося, або як ті самі фільософи поїдуть до краю і там стануть вірними „обивателями" або „товаришами", то тобі, робітнику, про це не вільно писати. Бо вони фільософи, непомильні і без критики. І знов — ти, хлопе, маєш давати, а що пан робить, то тобі засі. Інтересуйтеся потребами дня.

А я спитаю п. Федуся, чи він був би доконав дня 1-го листопада 1918 року великого діла, щоби роззброювати австрійське військо у Львові, якби був займався тільки потребами дня, і послухав „учених фільсофів".

Таж мій критик ще нині говорить, що якби був тоді не переконав „учених фільсофів" своїм „хлопським розумом", то певно, що нічо, був би не зробив. А пізніше ті самі фільсофи признали, що його хлопський розум був багато ліпший ніж фільсофів. Зміняються часи, а з ними люди.

Члени У. Н. Союза це самі робітники і вони більше не здадуться на „вчених фільософів", бо то Україну задорого вже коштує, але будуть розвязувати важні національні справи здоровим хлопським чи робітничим розумом і досвідом.

Антін Пашук,
Филаделфія, Па.

II.

НЕМА НА ЩО ВІДПОВІДАТИ.

Дякую редакції, що переслала мені голос п. Пашука з запитом, чи хочу відповісти.

Не розумію, чому п. Пашук взявся відповідати. Він написав своє, а я, як читач, відповів у тім переконанню, що загал чи там читачі „Свободи" можуть вже самі оцінити, чи треба писати загальниками, без фактів, як це пише п. Пашук, чи краще писати про факти, а ще краще замісць завжди інших критикувати за громадську роботу, говорити про свою працю, про свою жертву.

Але п. Пашук знову нічого не говорить про те, яку він дійсно роботу робить, а для мене це важніше, ніж читати те, що пише п. Пашук „про це і те", себто про щось і ніщо. Правда, буває, що трапляються такі знамениті журналісти, які вміють і в такій формі в оригінальний спосіб передавати дещо дійсно цікавого. І їм навіть платять за це величезні суми. Та на 120,000,000 людей в Америці є тільки кілька одиниць, які мають талан до цього, а решта, що їх наслідує, подає таку січку, що годі її читати. Наслідуючи їх, п. Пашук пише так, що до кождої його статті треба би давати пізніше пояснення, що він думав, коли писав „це і те" (п. Пашук любить так ті думки називати), а тоді доперва читач доглупавсяб чогось. Виходить, що п. Пашук мусів би в ґазеті по кілька разів повторювати цілі уступи зі свого писання. І такі повторення треба би друкувати в десятках тисяч примірників і на таке малосяб витрачувати час і гріш. Думаю, що це неможливе.

Не буду відповідати на „відповідь" п. Пашука в подробицях, бо п. Пашук на ніщо не відповідає. Я про образи, а він знов про гарбузи. Я кажу, що замісць фантазувати і фільософувати, краще писати про роботу, а п. Пашук далі фільософує. На робітників і селян покликується, себто на робучих, а про роботу ніяк не хоче згадувати. Накінець додам тільки те, що коли ми перебирали владу 1 листопада 1918 р., то тоді не рішав, пане Пашук, ні „хлопський" ні „фільософський" розум, а рішала **робота**, яка вийшла з чистого серця і з душі людей, перенятих ідеєю чину, діла. А в тій роботі були інтеліґенти, хлопи і робітники. І тим Перший Листопад великий. Подібних діл, хай би і малих, треба вимагати від нас усіх далі. Не слів, не „це і те", не того, що я хлоп чи робітник, а певних діл і дійсних жертв, бо діла й жертви краще промовляють до загалу, ніж те, чи хто назве себе інтеліґентом, чи оборонцем хлопів і робітників.

Теодор Федусь,
Кліфтон Гайтс, Па.

(На тім дискусію на ту тему замикаємо, — **Редакція**).

—o—

УКРАЇНСЬКИМ БОЛЬШЕВИКАМ В АМЕРИЦІ ДО ВІДОМА.

На днях отримав я лист з „Радянської" України, від мого товариша, сусіда у рідним краю, який у 1920 р. пішов за большевиками на Україну, повіривши в брехні большевицької пропаґанди.

Мушу додати, що цей мій товариш це бідний зарібник. Від дитини був на службі, бо в дома не було що їсти, ні на чім робити. Тепер він пише до мене в листі, який засилаю до редакції, таке:

„Перші слова мого листа: Слава Ісусу Христу. Дорогий сусідо, брате рідний, посилаю тобі листа та повідомляю тебе, що ми дякувати Богу здорові, тільки поводження наше кепське. Дорогий Брате, щоби ти знав, скільки в мене всяких думок, що і на голові волосків нема. В мене тільки трицять четвертий рік, а мені вже голова сивіє, то ти сам собі погадай, що то не з добра. І ще не все. Ти напевно і не знаєш, бо я тобі писав листи, тільки не знаю, чи ти їх одержував, чи ні, то мені невідомо. Дорогий сусідо! Я задумав їхати до дому і вже другий рік почав клопотать собі папери і дуже мені трудно їх виклопотать, а через що? Через те, що треба, щоби в кишені непорожно було, і через ті кишені моя справа так довго тягнеться. Дорогий товаришу, брате рідний! Прошу тебе, не забувай про мене та позич мені пару десяток долярів і виручи мене нещасного з **неволі** та з біди. Я сам собі дивуюсь, що з тобою сталося, що ти тому років вісім, як не збрешу, бувало посилаєш мені гроші, як я ними не нуждався, і писав часто до мене, а тепер, коли мені треба грошей як до зарізу, ти про мене забув. Я сам не знаю, що з тобою сталося. Чи в тебе така жінка скупа, якщо є, чи ти сам переродився за той час, відколи забув на це товариство, як ми колись жили в двох та ділилися добром а хоч і бідою. Чи ти забув Дорогий Брате, як ми нераз говорили та збиралися їхати в Росію? І так воно не вийшло. Ти поїхав в рай, а я в **пекло** і мушу тут бідувати ще гірше, як тоді, коли ми були малими та дурними. Ну, все таки ти попав на праведну дорогу, а я сам не знаю, на яку я попав. І нуджу сам себе тай ще коло себе двох. (Він жонатий. — І. П.). І все в мене такі думки, коли я дістануся до дому. Мені батько все пише, приїжджай до дому, я вже старий, нездужаю робити, нема кому господарувати; а я тут наймитом тай ще яким, що все на позиченім, бо мене ті папери вже так підголили, що я зістався в одній сорочці та в одних штанах, і ще не всьо. А тому я тебе прошу, не відкажи моїй просьбі та пришли мені пару десяток, не то, щоб ти собі гадав, що так дай, а позич, а я тобі віддам із процентом, тільки виручи мене з біди та з **неволі**".

(Тут слідує його привіт та підпис).

Комуж тепер маю вірити? Еріотам, У. Щ. Вістям, Дюрантому, чи мому вінрому товаришеви, з котрим завше ділив долю і недолю? Це він пише про большевицьку неволю. Додам, що я писав до нього часто, але видно, що Чека не допустила моїх листів.

І. Пасічник,
Ірвінґтон, Н. Дж.

П. Г.

ПЕРШИЙ ЗЛОДІЙ

(Оповідання).

Клюбучки були таким селом, про яке, слухаючи, недовірчиво похитуєш головою, бо не віриш, щоби там не було злодіїв. Віриш, чи ні, то в Клобучках таки ніхто не крав. То було якесь таке чудне село, що не лиш злодіїв не мало. Там ще ніколи ніхто не чув, щоби до крови побилися парубки на музиках, чи за дівку; щоби два господарі пожерлися за переорану межу, або з якоїсь іншої причини. В Клобучках життя плило спокійно, аж скучно. Нараз одної днини в тім селі на обійстю Ревака зчинилась голосна метушня.

По замерзлій землі затупотіла біганина господині, дівок і дітей. Всі кричали, перекликувалися, вигукували.

— Що там таке? — погадав собі дідуньо.

Дідуньо дуже цікавий був, що таке там сталося. Як би не старі літа, то зараз вистрибкув би з хати подивитися.

Бувало колись, та минулося! Так то скоро той час іде! Ще неначе вчера бігав, по деревах лазив, через плоти скакав, потік перескакував. Нині сидить немічний коло печі, бо в зимі вісімдесятий рік не випускав його з хати. Сидів і наслухував. Сидів, як на шпильках, бо не знав, що за причина тої метушні, того гамору.

— Що там [illegible] сталося? — думав.

Двері відчинилися і до кімнати вскочив наймолодший з родини. Щоби стати цілим чоловіком, йому хибувало стільки років, скільки його дідо мав їх забагато. Його молодість, цим разом досить чиста, визирала і висіла ззаду з його штанят. Хлопчина заплаканий прибіг до дідуся, голову сховав в його синю запаску і хлипав далі.

— Що сталося? — спитав дідуньо.

Хлопчина лиш заходився з плачу; його відповідь застрягла в горлі. Його лице було викривлене трівогою.

До хати вскочила внучка, роком старша від хлопчика. Була боса, бо, почувши на дворі крик, вибігла так, як стояла в хаті. Хто в такій хвили зважав би на те, що на дворі студено і мрачно?!

— Щож там сталося?! — аж крикнув дідуньо, бо вже досадно було йому.

— Там... там за стайнею вона лежить! — хлипало дівча, давлячися слезами і накриваючи очі рученятами, неначе би перед нею все ще стояло, чи лежало те страшне.

— Скажи бо, що сталося? — повторив дідо. — Хто лежить, чому лежить? Може відкришився один кант світа?

— Вона вже не жиє, діду. Там лежить мертва, ціла в своїй крови! На ній кров, на землі кров. Страх багато крови!

Тепер старий почув, як на дворі кричить його невістка:

— Як це могло статися? Господи Боже, як то могло статися!

— Я не знаю і не збагну, як — відповів голос наймички.

— Я її бачила, як стояла коло керниці, — зачала розказувати господиня. — Я ще бачила, як вона ішла через подвіря. Нараз, ось-що! Коли йшла, то ще глянула на мене, начеб казала, що студено нині... Хто би то був погадав, що станеться щось таке? Хто би то був погадав!

— Я чула, як вона за стайнею крикнула, — сказала наймичка. — Та я й не погадала, що вона в якіїсь небезпеці. Я знала, що вона часто так викрикує, бо весела була. А то був її передсмертний крик тривоги. Таке нещастя! Хто то міг зробити?

Тепер вся челядь збіглася докупи і обступила господиню. Всі балакали нараз, бо хотіли виміркувати, чия це могла би бути робота.

— Чи це зроблене з розмислом і з підготовкою? — спитала Ревакова.

— Очевидно, що було так, — всі відповіли хором.

— Чи то був намірений грабунок?

— Мабуть ні, — відповіла та наймичка, що була на місці, — бо лежить ненарушена, так як впала.

— Може то лиш пімста?

— Боже! Таке добре, слабе сотворіння скривдило би кого так, щоби аж таку пімсту викликати проти себе? То немислиме. Те сотворіння в своїм життю не зробило нікому ніякої прикрости. Вона була така жвава і весела. Всі у нас і в сусідстві любили її. І кітка і поросята все бігали за нею, так були до неї привязані. Минулося!

Ревакова увійшла в кімнату.

— Що там сталося?! — крикнув старий Ревак. — Від дітей годі добути якесь слово.

— Зараз принесе, — відповіла невістка.

— Кого принесе?! — крикнув старий сердито. — Кажиж бо до дідька, бо мене вже троха чорт не возьме, коли чую крики і не знаю, чого люди метушаться і кричать.

Невістка вже не потребувала відповідати, бо увійшла наймичка, несучи мертву закрівавлену гуску. Ревакова вередувала:

— Я коло тої гуски ходила, як коло якої дитини. Я білим тістом годувала її, бо хотіла на свята зарізати і спекти. Коби те нещастя сталося два тижні пізніше! А то хтось зробив нам такого збитка. Щойно зробив, бо гуска ще тепла. В білий день вбив хтось! Як би не та мрака, то може був би не важився, бо там, за стодолою, були би його побачили сусіди. Нинішна мрака заслонила його перед їх оком. На земли замало снігу, земля примерзла, тож убийник не лишив по собі слідів, по яких можна би його пізнати. І годі доміркуватися, відки прийшов, куди втік.

Наймичка стала гуску обскубувати і каже:

— Справді ще тепла. А яка товста! За два тижні мала би більше сала, як мяса. На грудях смертельна рана. Лиш одна. Невеличка, наче би зроблена цвяхом.

— А як звісила головку і крила! — додала господиня. — Звичайно, як небіжка.

Ревак з батогом в руках і з собакою сусіда перешукував ціле обійстя, бо не було виключене, що злочинець заліз десь у якийсь кут і дожидає догідної хвилі, щоби, ніким непомічений, втекти. Зазирав до кождого кутика. Пес жваво помагав йому, весело вимахуючи хвостом. Де лиш господар показав рукою, там пес пхав свій писок і вітрив. Наймичка прийшла спитати, чи знайшовся який слід.

— Нема жадного сліду! — відповів господар. — Як би собака була прийшла до нас годину скорше, то гуска ще жилаб.

— Була би жила, — повторила дівка. — Згинула, бо в хаті нема собаки. Такий сторож повинен бути в кождім господарстві. Купіть ту собаку. Вона сусідови непотрібна, бо він має ще одну.

— Я гадаю, що дорожитися не буде. Мабуть, не потребуючи тої собаки, він не дає їй їсти. Лиш подивитися на собаку, то вгадаєш, що вона виголоджена.

— Таки так, — додала наймичка. — Він гнилої картоплі не кине своїй собаці. Вона лиш бігає по людських обійстях і порпає в сміттю, чи не знайде що для себе.

— Як ту собаку кличуть?

— Каро, — відповіла дівчина.

— Каро! — крикнув господар. — Ходи до хати. Може там щось знайдеться і для тебе.

Ревак пустився до хати. Каро замаяв хвостом і побіг за господарем. Коли увійшли до хати і коли Каро в руках господині побачив закровавлену гуску, скуливсь, взяв під себе хвіст і всунувся під лавку.

— Що собаці? — спитав Ревак, бачучи це. — Вуха звісив, приляг до землі.

— А як витріщив очі! — додала господиня. — Наче би хотів очима зїсти ту гуску! Може у него нечиста совість?

— Може то він зробив? — замітила наймичка.

— Не виключене — додала господиня.

— Каро, сюди! Каро, вилізь зпід лавки! — промовляв господар приязно, держачи за спиною батіг.

Собака не рухалася, тільки сильніше прилягла до землі.

— Каро, сюди! Ну! Чуєш? Сюди!

Пес ляг цілком на черево і виповз зпід лавки. Як величезна салямандра повз, скомлячи, до ніг свого судді. Цей за спиною стискав рукою бичівно, бо на писку собаки побачив кров. В очах всіх не видко було помилування. Лиш наймичка сказала, що небіжка гуска, хоч була дуже спокійна, ту одну собаку недолюблювала і кидалася на неї.

В тій хвили надійшла друга наймичка. Господар замахнувся бичівном і вдарив по ногах власну жінку, бо попри ті ноги майнула собака, втікаючи з хати, коли та друга наймичка, входячи, відчинила двері. Ревак вистрибнув за собакою на подвіря, та собака вже скручувала за шопу і щезла йому з очей.

Гуску підрізали, спустили решту крови, спекли і зїли.

Ось такий був перший злодій в Клобучках. Та він не вкрав; він щойно хотів украсти.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

До протестаційної праці!

Голос розпуки населення Великої України чимраз голосніше розноситься по світі та вкладає обовязок на свідомі українські громади в Америці повести рішучу пропаґанду між чужинцями. Представники українських орґанізацій міста Филаделфії й околиці зберуться на окремі наради в цій справі в суботу, дня 30. вересня ц. р., в годині 7.30 вечір, в Домі Горожан при 847 Н. Френклін Стріт.

На зборах буде присутний представник американського Червоного Хреста.

Прохаємо всі орґанізації, а зокрема жіночі, вислати своїх уповноважених делеґатів та свідомих членів.

Управа Злучених А. У. Орґанізацій м. Филаделфії.

КЛІВЛЕНД, О.

Про американські вибори.

Заки дійдемо до справи американських виборів, мусимо зачати з українського питання, бо теперішні обставини так склалися, що всякий український орґанізаційний рух, який підносить українську справу, мусить опертися на американські урядові чинники. Але дуже часто ця справа не приносить ніякого результату, бо української справи не відчувають по урядах, як не буде там українських людей, які могли би нашу справу представити як справу велико-важного значіння. Український зорґанізований нарід бачить і відчуває, що наша, часом досить активна праця, не приносить нам бажаного успіху; не добачує, що корінь лиха лежить деінде.

Щоби мати у тих справах успіх, треба мати в американських урядах, в міських і державних якнайбільше українських людей. Тому нашим завданням є попирати українських кандидатів, на який уряд вони не кандидувалиб. Українським обовязком є голосувати одноголосно на українського кандидата. І не тільки самому голосувати на свого кандидата, але й інших притягати. Інші так роблять, і аж по хатах ходять, щоб хоч один голос дістати від іншої народности. Вони не жалують труду, робляться хвилево великими приятелями, щоб тільки дістати голоси для свого кандидата. Інші народности не говорять, що їх кандидат буде сидіти в канцелярії і буде брати добру платню, бо вони свідомі того, що як їх кандидат не засяде на давнім уряді, то другий засяде і буде ту платню брати і не дасть їм навіть до себе приступити.

В теперішних міських виборах в Клівленд, О., кандидує на радного до міської ради (кавнсілмен) Українець, Іван Т. Білінський, молодий адвокат, котрий свій молодечей вік пережив на Савт Сайді, де є найбільша українська кольонія. Є він членом політичного Клюбу „Українська Американська Ліґа", є представником до Українських, Злучених Орґанізацій, і по вдачі свого батька, Андрія Білінського, інтересується українською справою. З того боку є він знаний українскому загалови в Клівленді. З огляду на те, що є тільки один український кандидат на радного до міської ради, нашим обовязком є вжити всіх можливих способів, щоби поставити українського кандидата на радного з української кольонії (7 варда). І ми віримо, що ввесь український загал як горожани не відмовиться від цього, щоби дати голос на українського кандидата.

За активний комітет:

Михайло Колодій, предс.;
І. Волошин, касієр;
Осип Білінський, секр.

—o—

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Український Інститут відновляє свою діяльність.

В неділю, дня 24. вересня, в домі Українського Інституту відбулися місячні збори, на котрих постановлено підняти з цілою енерґією програмову працю цеї орґанізації. Зборами проводила п. Валентина Качмарська, голова Інституту, секретарював п. А. Яремко. Постановлено давати курси шиття, співу, музики і т. ін., до чого вибрано секційних відпоручників. Обговорено також і пороблено вже заходи в справі віча.

В. Качмарська.

—o—

КОГУС, Н. И.

Український День на поміч рідному краеви. — Жіноцтво активне. — Молодь орґанізується.

Через літо не давали ми звітів з нашого життя в громаді. Та з того не виходить, що не було роботи. Як на наші сили, робиться в нашій маленькій громаді багато. І про це хочу згадати.

Заходом відділу ОДВУ, Союза Українок і комітету будови Народного Дому в Красній, повіту Кросно, влаштували ми дня 3. вересня в українськім парку **Український День**, на який запросили мейора міста і визначних американських гостей, які численно прибули. На той день загостив до нас п. Володимир Ваґнер, рекордовий секретар Українсько-Американських Демократичних Клюбів стейту Ню Йорк, та при нагоді виголосив до молоді дуже гарну промову. Говорив також мейор п. М. Фолей і суддя Генри Кан. Українські танцюристи, під проводом п. Шклярика з Трой, відтанцювали кілька танків, якими захопили Американців, про що напишу другим разом. Коли би не дощ, то день був би випав величаво. Дохід з Українського Дня піде на народні ціли.

Гарний спомин залишився для урядників міста, для п. Ваґнера і для місцевого громадянства.

Жіноцтво, зорґанізоване в Союзі Українок, хоч нечисленне, то старається все і всюди бути при народній роботі. Поминувши буденні справи, як уладжування буфетів, збірок і т. д., піднесу дві річи, а це **зорґанізування жіночого хору і курсу вишивання.**

Курс вишивання зорґанізували і провадять пані М. Кушнір і М. Шаршанович. На курс ходить 35 дітей, дівчат і жінок. Але, на жаль, є такі, що їм і це не подобається.

Молодь наша, але не вся, є зорґанізована в товариство „Молода Україна" (Юнг Юкраїн") і проявляє гарну діяльність. В склад Молодої України входять: Клюб танцюристів, хор, аматорський кружок і згадана школа шиття. Дуже гарно вплинуло на молодь те, що місцевий парох о. Шуховський присвятив 3 місяці часу, і в 12 лекціях перейшов історію України.

Дня 6. серпня був влаштований День Молоді, і випав знаменито. Додати треба, що треба поробити заходи, щоби та молодь, що ходить боком, приступила до Товариства та скріпила ряди „Молодої України".

Заходом місцевого відділу ОДВУ відвідав нашу громаду д. Т. Свистун і дав дві лекції, в днях 16. і 17. вересня, п. з. „Шлях до самостійности через національну революцію".

Пан Свистун був перший раз в нашій громаді, сподобав собі громаду і подивляв ті набутки, які громада має, а особливо український парк.

Тепер іде підготовка до протестаційної акції і Листопадового Свята.

Д. З.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

The Sport Whirl.

JERSEY CITY, N. J.

The Ukrainian Chornomorska Sitch A. A. of Jersey City rolled down their baseball curtain Sunday afternoon at Pershing Field before a record breaking crowd by plastering a 14-4 shellacking on the well-know Bill Groth Association, claimats of the championship of Union City by only losing 1 game for the whole season.

This game marked the 16th victory of the season for the Sitch against 7 defeats. The Sitch being represented on the baseball diamond for the first time in the history of the club, extended the Ukrainian name to a very high peak in the Hudson County Sport World and built up a reputation well worth baking up, through the capable management of Johnny Koblan and George Tizio.

Hook Finn on the mound for the Ukes turned in his 11th win and held the "Groths" to 6 hits while his teammates slapped the offerings of two pitchers for a total of 17 hits.

Bill Kerber, Weinbrecht and Ullman were the sparkling gems of the day by making some spectacular catches and each contributed 3 hits apiece.

UKRAINIANS:

	ab	h	o	a
Ullman, ss	5	3	1	5
W'brecht, 1b	5	3	8	0
Gross, cf	3	0	1	0
Machin, 2b	3	1	1	1
Strubbe, rf	4	1	2	0
Kerber, 1f	4	3	0	0
E. Em'son, 3b	5	2	1	3
B. Em'son, c	4	2	12	0
Finn, p	5	2	1	1
	38	17	27	10

GROTHS:

	ab	h	o	a
Schmidt, ss	5	1	3	5
Strobel, 1b	2	0	9	0
Asmssen, 2b	5	2	3	1
Klempt, c	2	1	5	2
Wagner, c	2	0	0	0
Spahn, 3b	4	1	0	0
Siboldt, 1f	3	1	2	0
Bogardus, cf	4	0	2	0
Clark, rf	1	0	0	0
Cullem, rf	4	1	0	0
Fuchs, p	4	1	0	1
Miller, p	0	0	0	0
	35	8	24	9

Groths .... 100 001 200— 4
Ukrainians .. 001 052 33x—14

Runs—Ullman 2, Weinbrecht, Gross, Markin, Strubbe 2, Kerber 2, E. Emerson 1, B. Emerson 2, Finn 2, Schmidt, Strobel, Asmussen, Wagner. Errors—Klemt, Spahn 2, Cullen 2. Two base hits—Wienbrecht, Kerber, Schmidt, Asmussen. Stolen bases—Klemt 2, Weinbrecht, Machin, O, Emerson. Left on bases—Ukrainians 7. Groths 9, Base on balls—off Finn 12, Fuchs 3, Muller 2. Wild pitch—Fuchs, Winning pitcher—Finn. Losing pitcher—Fuchs. Umpires—Klae, Cole. Time—1:55.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ.

У нюйорськім дописі п. н. „На визвольну боротьбу" (число 225 „Свободи" з 28. вересня б. р.) перекручено назвище одного із збірців. Подано там Яків „Пишк", а має бути „Пшик". Той же Пшик, а не „Пишк", жертвував сам $1.00, а зібрав разом $3.50.

ПРО СПРАВИ У. Н. СОЮЗА.

Слово до родичів.

Я думаю, що не всі родичі, котрі стоять в У. Н. Союзі, добре застановляються над тим, що варта вписати діти до нашої орґанізації. Бо коли би так не було, то ми мали би в Союзі далеко більше молоді, ніж її маємо.

А чейже наш У. Н. Союз має дуже добрі думки. Їх здійснення це ніщо інше, а варстат праці для соток наших власних дітей, котрі покінчили чи покінчать американські школи і підуть шукати заняття.

Дбати про зріст нашої орґанізації значить дбати про своє власне добро й про добро наших дітей.

Мені здається, що молодь найкраще далося би втягнути до Союза при помочі самої молоді. Тому піддаю відділовим урядникам думку, щоби вибирали по відділах діти, спосібніші до аґітації за Союз, та щоби ті діти допомагали орґанізування нових членів. А це можна легко зробити в кождій місцевости.

Думаю, що ми повинні зачати ту роботу добрим прикладом звідси з Ансонії, Конн. Ота справа повинна бути предметом нарад наших загальних зборів, які відбудуться дня 22 жовтня в Ліберти Гол.

Олена Прийдун,
головна радна У. Н. Союза.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

(57).

Тарзан тепер переходив через довгі коридори й більші салі. Всі стіни були гарно розмальовані ріжними орнаментами. Видно було, що тут живуть хвостаті люди, які мають якусь стару невідому цивілізацію. Тарзан з цікавости розглядав усі ґеометричні орнаменти, які взагалі є спільні усім народам на певному ступні їх цивілізації. Деякі стіни були прикрашені шматками золота, а на підлозі стояли цікаві горщики, вироблені з глини.

Та ось Тарзан опинився перед престольною кімнатою короля. В кінці салі було підвищення на три ступні. На тім підвищенню стояло важке камінне крісло, на якому сидів король, прибраний в ріжні золоті та діямантові прикраси. „Котане і вояки Палюдона!" — викрикнув Тарзан. „Ваш бог виявив вам свою високу ласку, піславши до вас свого сина післанцем". Здивований Котан аж піднісся на свому кріслі. Та він не знав, чи вірити цим словам, чи ні.

Нарешті видно було, що король рішив ще не піддаватися. Тарзан стояв перед ним, склавши руки на грудях і випрямившися в цілий свій ріст. „Хто сказав, що цей чужинець син Джад-Бен-Ота?" — запитав король. „Він сам говорить", відповів прибічник. „А чи ми маємо вірити його словам?" — уже сердито запитав король. „Будь уважний", відповів прибічник Даклот. „Бачиш, він не має й сліду хвоста, як сам Бог, його батько". Король затривожився.

Тут виступив наперед один молодий вояк. Він уважно розглядів Тарзана, а потім заявив: „Так, він є тим, що говорить. Я бачив його вчора, як він їхав на страшному трирозі, який покірно віз його на своїй спині. Нас було там кілька й він переходив ріку в нашім напрямі. Ми перелякалися трирога і його, й тому втекли. Я певний, що він є тим, як говорить Даклот". Тепер король уже зовсім згубився й не знав, що на це робити.